

PKWN - POCZĄTKI WŁADZY LUDOWEJ W POLSCE

1. Powstanie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN) – 21.07.1944

20.07.1944 r. o jego powstaniu zdecydowali w Moskwie przedstawiciele Krajowej Rady Narodowej (KRN), Związku Patriotów Polskich (ZPP) i Centralnego Biura Komunistów Polskich (CBKP). Decyzję podjęto w związku z operacją brzesko – kujawską – Armia Czerwona miała przekroczyć linię Bugu (wschodnia granica Polski zgodnie z postanowieniami konferencji w Teheranie 1943 r.).

Skład polityczny:

- Edward Osóbka Morawski (PPS) – przewodniczący
- Wanda Wasilewska (ZPP) – zastępca
- Andrzej Witos – zastępca – brat Wincentego Witos, który przed wojną był liderem PSL - Piast
- ogółem liczył 15 osób – 10 z ZPP i CBKP, 5 z KRN – 5 komunistów, 4 ludowców, 3 socjalistów, 1 demokrat i 2 bezpartyjnych.

Program polityczny – Manifest PKWN z 22.07.1944 r.

Program umiarkowany pod względem politycznym, społecznym i gospodarczym, by nie zrazić społeczeństwa polskiego:

- ustrój niepodległej Polski będzie oparty na konstytucji marcowej (1921) do czasu zwołania Sejmu Ustawodawczego
- jedynym źródłem władzy jest KRN (władza ustawodawcza); władzą wykonawczą jest PKWN do czasu zwołania Sejmu Ustawodawczego; rząd polski w Londynie został uznany za nielegalny
- na obszarach wyzwolonych władzę miały przejąć wyznaczone organy – administracja okupacyjna i granatowa policja mają zostać rozwiązane
- polityka zagraniczna po wojnie miała się opierać na ścisłej współpracy z ZSRR i Czechosłowacją oraz na sojuszu z Wielką Brytanią, Francją i USA
- uznano konieczność przeprowadzenia reform społeczno – gospodarczych (tj. głównie reformy rolnej)
- zapowiedziano zniesienie przymusowych kontyngentów żywności
- zapowiedziano wprowadzenie systemu ubezpieczeń społecznych, ochrony pracy
- zapowiedziano odbudowę szkolnictwa
- zapowiedziano przejęcie wielkich zakładów przemysłowych, handlowych, banków, transportu, lasów przez Tymczasowy Zarząd Państwowy, jednocześnie zapowiadając ochronę własności prywatnej

W Manifestie nie wspomniano o kolektywizacji rolnictwa ani o całkowitej nacjonalizacji przemysłu i gospodarki, gdyż chciano uzyskać poparcie społeczeństwa polskiego – wielkie przedsiębiorstwa miały przejść pod tymczasowy zarząd państwa – domniemanie, że mają powrócić do swoich prawowitych właścicieli.

2. Działalność PKWN

a) stosunki międzynarodowe:

26.07.1944 – porozumienie z ZSRR – o stosunkach wzajemnych między dowództwem Armii Czerwonej a polską administracją na terenach wyzwolonych (radzieckie komendantury wojskowe mają przekazywać całą władzę polskiej administracji z wyjątkiem terenów przyfrontowych (w promieniu 80 km od linii frontu) – tam władza nadal w rękach dowództwa Armii Czerwonej.

28.07.1944 – porozumienie z ZSRR w sprawie granicy. PKWN uznał linię Curzona za wschodnią granicę państwa polskiego; dokonano poprawek granicznych w rejonie Prus Wschodnich i Puszczy Białowieskiej na korzyść Polski, w stosunku do postanowień wcześniejszych; ZSRR udzieli państwu polskiemu poparcia w sprawie zachodniej granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej.

9.09.1944 – podpisanie umowy z Białoruską i Ukraińską SRR, która dotyczyła wymiany ludności.

22.11.1944 – podpisanie podobnej umowy z Litewską SRR.

27.12.1944 – ZSRR zapowiedział uznanie PKWN jako oficjalnego rządu polskiego.

Umowy z republikami radzieckimi zawarte we wrześniu i listopadzie 1944 r. podpisano zanim ostatecznie ustalono przebieg polskiej granicy wschodniej (przed konferencją w Jałcie i Poczdamie. Polsko – radziecki układ graniczny Polska podpisała dopiero 16.08.1945 r.).

b) zmiany w administracji

- wprowadzono nową administrację terenową – urzędy wojewódzkie i starostwa powiatowe,
- 7.10.1944 – zreorganizowano Milicję Obywatelską (MO) – podlegała resortowi bezpieczeństwa. Utworzono Urzędy Bezpieczeństwa (UB) i Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego (KBW).

c) reformy społeczno – gospodarcze:

- 18.08.1944 – utrzymanie obowiązkowych kontyngentów (dostaw) żywności
- wprowadzenie złotówki PKWN – jedyna dopuszczalna waluta
- 1.09.1944 – rozpoczęcie roku szkolnego na Lubelszczyźnie
- **6.09.1944 – wprowadzenie reformy rolnej.**

Reformą rolną zostały objęte majątki, które: stanowiły własność państwa, należały do Niemców bądź do obywateli III Rzeszy, były własnością oskarżonych i skazanych, miały obszar większy niż 100 ha powierzchni ogólnej lub 50 ha użytków rolnych; w województwie poznańskim objęto nią tylko majątki przekraczające 100 ha powierzchni ogólnej. (Powierzchnia ogólna – cały obszar majątku – grunty orne, pastwiska, lasy i nieużytki)

Zasady – reforma bez odszkodowania dla byłych właścicieli. Nabywcy mieli zapłacić w gotówce lub naturze 10% ceny kupna. Małorolnym należność tą rozłożono na 10 lat, a bezrolnym na 20 lat.

Cele reformy – utworzenie gospodarstw rolnych dla bezrolnych i małorolnych robotników rolnych, zlikwidowanie wielkiej własności ziemskiej, stworzenie sieci gospodarstw warzywno – ogrodniczych wokół miast (zapewnienie dostaw Świeżych warzyw i owoców do miast). Przyczyną tak dogodnych warunków była chęć pozyskania społeczeństwa polskiego dla nowej władzy.

Do końca 1946 r. parcelacji uległo 9,3 tys. majątków – 3,1 mln ha.

- odbudowa transportu i krośnieńskiego zagłębia naftowego

d) dekrety wyjątkowe:

- 24.08.1944 – rozwiązanie tajnych organizacji wojskowych na terenach wyzwolonych (wzywano do wstępowania w szeregi Wojska Polskiego)
- 31.08.1944 – dekret o działaniach na rzecz państwa niemieckiego
- 23.09.1944 – wprowadzono Kodeks Karny WP.
- 30.10.1944 – dekret o ochronie państwa (wprowadzał karę śmierci z wszystkich artykułów m.in. za posiadanie radiodbiornika.
- 4.11.1944 – dekret o środkach zabezpieczających w stosunku do zdrajców narodu. Dekrety wprowadzono i realizowano w czasie trwania powstania warszawskiego.

31.12.1944 r. rozwiązano PKWN i powołano Rząd Tymczasowy uznany 5.01.1945 r. przez ZSRR, Jugosławię i Czechosłowację.